

לעילוי נשמת

אאמו"ר הגאון רבי דב בן רבי זלמן וצללה"ה

ולב"ע כב שבט תשפ"ד

אמי מורתי הצדקנית מרת שיינא בת רבי ישראל שלום ע"ה

ולב"ע יד סיון תשע"א

דברי ישר

לקוטים, מוסרים ופרפראות בפשט ובדרש

בפרשת השבוע ובעניני דיומא

ביוזמת בני דברי ישר

ראש השנה תשפ"ד
שנה ט"ז

גליון תר"ס - 660

יום תשובה והתעוררות

מבואר ברמב"ם מורה נבוכים ח"ג פמ"ג כי קביעת יום ראש השנה מפני שהוא יום תשובה.

וזה לשונו: **ראש השנה** ... שהוא יום תשובה והערת בני אדם משכחתם - ומפני זה יתקע בו בשופר - כמו שבארנו במשנה תורה - וכאילו הוא הצעה ופתיחה ליום הצום כמו שהוא מפורסם בקבלת האומה מענין עשרת ימים שמראש השנה ועד יום הכפורים.

וזה לשונו **בהלכות תשובה** פ"ג ה"ד אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורר ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם.

אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם.

ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה, ומחשבתו אשר לא טובה.

והנה בנוגע ליום הכיפורים כתב הרמב"ם הלכות תשובה פ"ב ה"ז יוה"כ הוא זמן תשובה לכל, ליחיד ולרבים, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל. לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים.

וביאר מו"ר רבי יוסף פרבשטיין זצ"ל בזה כי מהות ימי ראש השנה הם ההתעוררות לתשובה וממנו יגיעו לעצם מעשי התשובה בכל תנאיה בעשרת הימים הללו שתכליתם יום הכיפורים שהוא זמן תשובה לכל.

תשובה בנקל

הגר"ש דבליצקי בדרוש לר"ה תשל"ט אוצר נחמד אומר כי התשובה בראש השנה ובמיוחד קודם ובזמן התקיעות היא קלה יותר מתמיד ומביא **מדרשת הרש"ש ז"ל לר"ה** כי שערי תשובה פתוחים והתעוררות תשובה מעט היום [=בראש השנה] הוא כנגד טורח גדול בזמן אחר. ע"כ

והנה ידוע המשל של **רבינו יונה בשערי תשובה** על המחלת החתורה בפני האסיר בבית הסוהר והתביעה על זה שאינו בורח כעת היא גדולה ועצומה, כן הדבר בראש השנה שהתשובה קלה להתקבל ושערי תשובה פתוחים והחכם מנצל את המציאות הזאת ושב בקל ותשובתו מתקבלת.

יחד עם זה, צריך לזכור כי כדי לזכות לשוב תשובה קלה זו בראש השנה ראוי להכין עצמו לכך קודם, אך בודאי שאפשר לזכות גם בעצם היום להכרה זו והכל כפי שברון לבו והתבוננותו וידיעתו כי ביום זה ה' נשפט עם כל בשר.

תכלית עבודת ר"ה

למלוך על הכוחות הפנימיים והחיצוניים

דרש רבי שמחה בונים ולדנברג זצ"ל כי נראה שעבודת ימי ראש השנה שנאמר בה במדבר כט, ב **וַעֲשִׂיתֶם עֵלָה**, לחדש יראת ד' בנפשנו בהכרת מלכותו עלינו, להמליכו על עצמנו כביאורו הידוע שכתב **החפץ חיים זצ"ל** בשם **הבה"ג** שם עולם פרק יב ואשר **הגרי"ס זצ"ל** היה מעורר על זה, דהיינו שבאמירת אחד בקריאת שמע, אל לנו לשכוח מלהמליכו עלינו.

וגדר המלכותו עלינו ביאר **החתם סופר** על הנאמר בתפילה **נְתַמְלֵךְ אִתָּהּ ד'** לבדד על כל מַעֲשֵׂיךָ - דהיינו שאתה לבד תמלוך עלינו ולא ימלכו עלינו תאוותינו.

וזהו ענין ראש השנה, **לחדש יראתו בלבנו, להתגבר על יצרנו, ולכופף ולשעבד לבנו ליראתו ואהבתו יתברך.**

להיות עומדים הכן כמלאכים גִּבְרִי כח עֲשֵׂי דְכָרוּ לְשִׁמְעַ קוֹל דְּכָרוּ בהקדמת נעשה לנשמע, ע"י 'נעשה' נשפיע על החיצוניות, וה'נשמע' נשפיע בכך על הפנימיות לכופף יצרנו לפניו יתברך.

הקדמת הוידי להמלכה תנאי מוכרח

כתב **בבנין אריאל** בדרוש לראש השנה לבאר סדרן של שני הפסוקים הראשונים ב'אבינו מלכנו'.

הפסוק הראשון הוא אָבִינוּ מִלְכֵנוּ חֲטָאנוּ לְפָנֶיךָ, מתבאר על פי מה שאמר בזה"ק פרשת בלק [הביאו הצרור המור והובא בדברי יושר נצ"י תשפ"ו] שהאדם החוטא ומודה על פשעיו לשם בינו לבין הקיר, ואומר זה וזה עשיתי ולא אשוב לעשותו יותר, שאין דינו נמסר לשום מלאך, אלא הקב"ה דן אותו ומזכה אותו, ע"כ.

ולכן תחילה אומרים אָבִינוּ מִלְכֵנוּ חֲטָאנוּ לְפָנֶיךָ, ועל ידי זה מסתלק מעלינו כח של בית דין של מעלה ועל כן אנו ממשיכים ואומרים אָבִינוּ מִלְכֵנוּ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֱלֹא אַתָּה - כי ה' שופטינו בעצמו, ומאחר שאתה שופט אותנו בעצמך על כן אנו ממשיכים ומבקשים אָבִינוּ מִלְכֵנוּ עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ.

באופן נוסף מבאר מה שאנו אומרים אָבִינוּ מִלְכֵנוּ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֱלֹא אַתָּה, כי אנו מבטלים ומעבירים את המלך זקן וכסיל המתגבר עלינו תמיד להפילנו ברשותו, ואנו אומרים בראש השנה מלכות להמליך את הקב"ה עלינו, ומודיעים בפה מלא כי אין לנו עוד חלק במלך זקן וכסיל.

קבלת מלכות מיוחדת

הנה עבודת היום בראש השנה היא להמליך עלינו מלכותו יתברך ולקבל עלינו עול מלכות שמים.

בכל השנה כולה אנחנו מקבלים עלינו עול מלכות שמים ב' פעמים ביום בקריאת ק"ש, ובכל היום כולו. ואם כן מהו המיוחד בר"ה.

באגרות לראש השנה - הוד מלוכה כתב מחות' המופלא רבי יאיר גולדשטוף שליט"א כי אכן ענין ר"ה הוא שנקבל עול מלכותו יתב' ביתר שאת. [וברמח"ל בפ' תפילת ר"ה כתב דבר"ה יש קצת הארה ממלכות ה' בנגלה וכ"כ רש"י ברכות יד: ד"ה המלך]. והיינו שיהיה יותר חושי אצל האדם, כי באמת אין סוף לדרגות בזה.

ומוצאים חילוק המדרגות בזה במכילתא יתרו, משל למלך שנכנס למדינה ואמר לו גזור עלינו גזירות. אמר קבלו מלכותי, ואחר כך אגזור עליכם, שאם מלכותי אין אתם מקבלים היאך תקיימו גזרותי. ואף על פי שהם הכניסוהו למדינה [ובקשו שיגזור גזירות] מ"מ דרש מהם תוספת קבלה בהמלכותו.

רואים את זה גם בהנהגתו של רשב"י שאף על פי שהיה כל היום עוסק בתורה ומקבל עליו עול מלכות שמים, מ"מ בהגיע זמן ק"ש פסק מתורתו לקבל עליו עול מלכות שמים כמוש"כ תוס' שבת יא., והכוונה לבחינה יותר גבוהה בקבלת עול מלכות שמים.

כל אחד מרגיש בנפשו בראש השנה כי יום זה הוא יום מיוחד, שונה משאר ימות השנה, יום בו הוא מתעלה ברוחניות ומגיע לאיזה שהיא הכרה במלכות ה'.

והדבר פשוט היות וכל היום האדם עסוק בתפילה וביחוד ומלכות ה', לכך בודאי שהדברים משפיעים עליו.

מלבד זאת ראש השנה מצד עצמו הוא "יום של מלכות" יום של משפט, יום בו האדם מסוגל ביותר לקנות את ידיעתו והבנת המלכות, יסוד המלכות נמצא באויר העולם, וכל יהודי גם אם אינו מרגיש את זה בפועל, מכל מקום מתגברת אצלו ההכרה במלכות שמים.

לכך בנקל הוא ביום זה לרכוש את יסודות מלכות שמים ואת היחוד השלם, וההכרה בזה היא התקרבות הנברא לבורא וקיום תכלית הבריאה.

דברי ישרים

גליון תק"ט 509

פרשת השבוע לצעירי הצאן

בהוצאת מכון דברי יושר

ראש השנה תשפ"ז

מה לבקש ועל מה להתפלל בראש השנה

לתמו ומעני דעתו חשב החיט מה יבקש, והחליט לבקש תחלה שיתקנו לו את גג ביתו הדולף בחורף – בימות הגשמים, כי הרי זה עקר ההפרעה אצלו...

צחק עליו נפולאון 'וכי זה מה שמבקשים מקיסר, בקשה פעוטה וחסרת ערך כזו?'

הרהר החיט בדעתו מה יבקש, עד שהחליט לבקש בקשה שניה: שייסלקו את שכנו החיט, המתחרה בו ומקפח את פרנסתו...

שוב הרים הקיסר את קולו עליו, וכעס על כך שהעז לבקש בקשה פעוטה כזו מהקיסר הגדול.

נבהל החיט והרהר, מה יוכל עוד לבקש מקיסר? הרי בקשותיו החשובות פעוטות הן אצל הקיסר הגדול, הרהר והרהר עד שהאירה במוחו הברקה אדירה, הוא אינו צריך כלום, יש לו רק בקשה אחת שתמלא את סקרנותו, והיא: שיואיל הקיסר לתאר לו כיצד הוא הרגיש בשעה שערכו הרוסים חפוש ליד המטה בה הסתתר...

פעת כבר פקעה סבלנותו של הקיסר שלשמע הבקשה התמוהה צחק עליו 'מחוצף', מזלזל הוא בכבוד המלך ודינך נגזר למות בתליה!

מיד קפצו עליו חילי הקיסר וכבר פרכו את חבל התליה על צווארו, והנה, רגע לפני שתלוהו, פקד הקיסר: שחרוהו...

ואז פנה אליו ואמר לו: 'עכשו אתה יודע מה הרגשתי כשהיו הרודפים לידי וספגת מות רחפה עלי?'

שאלה שכלם שואלים, גדולים וקטנים, כשאנו מתפללים לפני ה' בראש השנה, מה לבקש ממנו?

רבי יעקב נימן זצ"ל ענה על כך תשובה ברורה וחדה, לשם כך הוא ספר מעשה ומשל ועוד מעשה שיש בו גם משל.

המעשה הראשון, מעשה שהיה כך היה: לפני מאתיים ואחת שנים יצא הקיסר הצרפתי – נפולאון בונפרטה למלחמה נגד המעצמה הרוסית, נצחונות רבים עלו בחלקו והצבא הרוסי נחל אבדות רבות, עד שהגיע החורף הרוסי שהכריע את הצבא הצרפתי שלא הסכין להתמודד עם הקר הרוסי העצום, מכאן ואילך החלו הקיסר הצרפתי וצבאו לסגת חזרה למדינתם.

בקשו הרוסים לתפס את הקיסר הצרפתי ולשם כך חפשו אחריו בכל מקום, אך לא עלתה בידם לתופשו כי הוא התחפש ושנה את צורתו, באחת הפעמים כמעט ועלו על עקבותיו, ובמהלך מנוסתו נכנס לבית חיט יהודי באחת העירות, ובקש ממנו שיחביאהו.

החיט לא ידע מי המבקש, אך מלא את מבקשו והחביאו היטב בביתו ואף כשבאו המחפשים, חפשו ולא מצאו.

לאחר שהמשיכו המחפשים בדרךם, יצא הקיסר מהמחבוא, ועד מהרה הצטרפו אליו אנשיו הקרובים שומרי ראשו וחיליו הנאמנים.

פעת, הוא ספר ליהודי שהוא הקיסר ובזכות שהציל את חייו, הוא יכול לבקש ממנו שלשה דברים.

רגע! התבוננו! אומר רבי יעקב זצ"ל וכי אנחנו לא דומים לחיט? עומדים אנו ונצבים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא בימים אלו, ומה אנו מבקשים? פרנסה, חיים טובים, וכי כך צריך לבקש ממי שיכול הכל? דברים קטנים? בקשות פערטות?

צריכים אנו לבקש שה' יגלה עלינו את כבוד מלכותו במהרה, אם נבקש ונקבל את הבקשה העקרית, ממילא יהיו לנו את כל הדברים הפערטים והקטנים. ורבנו אינו מרפה ומביא לכך ראיה הלכתית, הרי אם שכח ולא אמר 'זכרנו לחיים', אינו חוזר, אלא ממשיך בתפלתו, אבל אם לא אמר 'ובכן תן פחדך...' חוזר ומתחיל להתפלל שנית, הנה לנו הוכחה מה העקר ומה לא. ואם זה העקר, הוא כולל גם את הטפל, אבל ודאי שהטפל לא כולל את העקר.

למה הדבר דומה? למלך שהתרצה לקרוביו ואמר להם: כל מה שתבקשו ממני אתן לכם, אחד בקש סחורה, השני חנות, ואלו השלישי בקש שיתן לו המלך את בתו לאשה, ומשפך הוא יקבל הכל, כך גם אנחנו צריכים לבקש את העקר וממילא יהיה הכל כלול בתוכו.

אם כך, נשאלת השאלה, מדוע תקנו בנסח התפלה לבקש על חיים ופרנסה?

התשובה היא, שכאשר יודעים מהו העקר ומבקשים אותו בבקשה גמורה, נתנת האפשרות לבקש גם על התפל, והכל מתוך הבקשה על העקר.

וכדי להמחיש את הדבר ספר רבנו את המעשה השני שמשלנו עמו.

את הספור הזה ספר לרבי יעקב זצ"ל, מורו ורבנו רבי משה רוזנשטיין זצ"ל המשגיח הגדול של ישיבת לומז'א.

פעם נסע רבי משה ברכבת, ופגש בחסיד מודז'ין, שספר לו מעשה ברבו הקדוש. חסיד אחד נכנס אל הרבי ובקש עצה וברכה בעניני פרנסתו. והרבי דחה אותו באמרו: 'אינני מתעסק בהבלי עולם הזה'.

יצא החסיד, נכנס חסיד שני, ושוחח עם הרבי כשעתיים, והשיחה נסבה אך ורק בעניני פרנסה.

חזר החסיד הראשון אל הרבי, ושאלו מדוע לא רצה לשוחח אתו בענינים אלו, ואלו עם חברו האריך כל כך לדבר בעסקי פרנסה?!

'אמשל לך משל' ענה הרבי. עגלון נכנס לחנות כל בו לסחורות יקרות ובקש שימכרו לו מעט שמן כדי לשמן את גלגלי העגלה. מהר בעל החנות וסלקו משם בגערה: 'אינני סוחר שמן לעגלות, רק דברי ערך'!

לא נשאר העגלון חיב, ותמה: 'מדוע לקונה שהיה לפני נתת שמן לצורך העגלה?' אמר לו בעל החנות: הקונה שלפניך רכש סחורה יקרה, עליה הרווחתי סכום נכבד, לכן נתתי לו גם שמן שהיה צריך לגלגליו. אבל אתה – אינך מבקש כי אם שמן לגלגלי עגלתך, הריני מודיעך בזאת: אינני מוכר שמן לגלגלים.

כך, אמר הרבי לאותו חסיד: פלוני שבא תמיד לשאול בעצתי בעניני חנוך הבנים, בקביעות עתים לתורה, ושאר עניני עבודת ה', לפיכך, כשבא פעם להתיעץ בעניני פרנסה, הקדשתי לו מזמני לשוחח אתו על כך, לפי שאי אפשר בלי פרנסה לחנך את הילדים ולעבד את ה', אבל אתה, שבאת לבקש רק עבור פרנסה – רק 'שמן לגלגלים', אני אינני סוחר של שמן...

וכך אמר הגאון הצדיק המשגיח רבי משה רוזנשטיין זצ"ל: כשאדם כל השנה קובע עתים לתורה ומקיים את המצוות ועושה נחת רוח ליוצרו, ובא לפני א-לקיו בראש השנה לבקש פרנסה ועניני גשמיות, נותן לו הקדוש ברוך הוא משאלות לבו, כדי שיוכל לעבוד את ה' ולקיים מצוות, אבל מי שמבקש רק פרנסה וגשמיות ושוכח את העקר, עליו לדעת: אין הקדוש ברוך הוא סוחר של פרנסות...

אז מה לבקש ועל מה לבקש? לבקש הכל!

אבל לזכור את העקר, ומתוך בקשת העקר, הבקשה של 'גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה והופע והנשא עלינו לעיני כל חי' – המלכת ה', מכאן אפשר כבר לבקש הכל בכל מפל כל, כי אם אנו מבקשים חיים ופרנסה לעבודת ה', להמלכתו עלינו, ודאי שנקבל כל מה שנבקש.

לשנה טובה תכתבו לחיים טובים ולשלום